

2019 оны 09 дүгээр сарын 25
№37/1090/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
Их Хурлын
тогтоол**

**Онцгой дэглэмийн хугацааг
сунгах тухай**

**Монгол Улсын
Их Хурлын
тогтоол**

**Монгол Улсын Их Хурлын
2019 оны намрын ээлжит
чуулганаар хэлэлцэх
асуудлын тухай**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

Журам батлах тухай

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

307.	Онцгой дэглэмийн хугацааг сунгах тухай	Дугаар 74	1361
308.	Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай	Дугаар 75	1362

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

309.	Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай	Дугаар 193	1365
310.	Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай	Дугаар 200	1376
311.	Журам батлах тухай	Дугаар 201	1389

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2019 оны 09 дүгээр
сарын 13-ны өдөр

Дугаар 74

Улаанбаатар
хот

Онцгой дэглэмийн хугацааг сунгах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 36¹ дүгээр зүйлийн 36^{1.2} дахь хэсэг, Монгол Улсын Засгийн газарт эрх олгох тухай хуулийн 3 дугаар зүйл, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК, “Монголросцветмет” ХХК-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай 23 дугаар тогтоол болон Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2019 оны 02 дугаар сарын 27-ны өдрийн Н05/05 дугаар зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх зорилгоор “Эрдэнэт үйлдвэр”, “Монголросцветмет” төрийн өмчит үйлдвэрийн газруудад тогтоосон онцгой дэглэмийн хугацааг 6 сараар сунгасугай.

2.Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо /Ж.Ганбаатар/, тогтоолыг

хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар /У.Хүрэлсүх/-т тус тус үүрэг болгосугай.

3.Энэхүү тогтоолыг 2019 оны 09 дүгээр сарын 13-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2019 оны 09 дүгээр
сарын 13-ны өдөр

Дугаар 75

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны намрын ээлжит чуулганаар дараах асуудлыг хэлэлцэхээр төлөвлөсүгэй:

1/Монгол Улсын 2020 оны төсвийн тухай хууль;

2/Нийгмийн даатгалын сангийн 2020 оны төсвийн тухай;

3/Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2020 оны төсвийн тухай;

4/Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2020 онд баримтлах үндсэн чиглэл батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл;

5/Монгол Улсын Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг дагаж мөрдөхөд шилжих журмын тухай хуулийн төсөл;

6/Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн төсөл;

7/Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн төсөл;

8/Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн төсөл;

9/Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл;

10/Нийслэлийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

11/Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл;

12/Өргөн нэвтрүүлгийн тухай хуулийн төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

13/Тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл;

14/Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл;

15/Хүнсний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай болон Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

16/Таримал ургамлын үр, сортын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

17/Гэр бүлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

18/Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

19/Нөхөн үржихүйг дэмжих зохицуулалтын тухай хуулийн төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

20/Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

21/Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

22/Эрүүгийн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

23/Эрүүгийн хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай

хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төсөл;

24/Өмгөөллийн тухай хуулийн төсөл;

25/Аялал жуулчлалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл;

26/Эрдэс баялгийн ил тод байдлын тухай хуулийн төсөл;

27/Далай ашиглах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл;

28/Өрсөлдөөний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл;

29/Зөвшөөрлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон холбогдох бусад хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл;

30/Эх оронч худалдан авалтын тухай хуулийн төсөл;

31/Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

32/бусад.

2.Хэлэлцүүлгийн шатанд байгаа болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Монгол Улсын Их Хурлын гишүүд, Монгол Улсын Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн энэ тогтоолын 1-д зааснаас бусад хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцүүлэх эсэх асуудлыг тухай бүрд нь шийдвэрлэж байхаар тогтоосугай.

3.Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл, Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлбэл намрын ээлжит чуулганы хэлэлцэх асуудлын дараалалд оруулахыг Монгол Улсын Их Хурлын дарга /Г.Занданшатар/-д зөвшөөрсүгэй.

4.Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын бэлтгэл хангахыг Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын

хороод, Монгол Улсын Их Хурал дахь намын бүлэг, зөвлөл, Монгол Улсын Засгийн газар /У.Хүрэлсүх/, Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар /Л.Өлзийсайхан/ нарт тус тус үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2019 оны 5 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 193

Улаанбаатар
хот

Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай

Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.1.20 дахь зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн 10.3-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын үндэсний хөтөлбөрийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавьж ажиллахыг Эрүүл мэндийн сайд Д.Сарангэрэлд үүрэг болгосугай.

3. Үндэсний хөтөлбөрийн санхүүжилтийг жил бүрийн төсөв, гадаад улс, олон улсын байгууллагын тусламж, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх замаар шийдвэрлэхийг Эрүүл мэндийн сайд Д.Сарангэрэл, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

4. Үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг жил бүрийн I улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байхыг Эрүүл мэндийн сайд Д.Сарангэрэлд даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД

Д.САРАНГЭРЭЛ

Засгийн газрын 2019 оны 193 дугаар
тогтоолын хавсралт

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН АЖИЛТНЫ НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН
ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

Тогтвортой хөгжлийн зорилтод хүрэх, халдварт, халдварт бус өвчний тархалтыг бууруулах болон байгалийн гамшиг, насжилт, анагаах ухааны технологийн хөгжилтэй холбоотой хүн амын өсөн нэмэгдэж байгаа эрүүл мэндийн хэрэгцээг хангахад эрүүл мэндийн ажилтнуудын хүчин чармайлт, үүрэг, хариуцлага дэлхий дахинаа нэмэгдсээр байна. Үүнтэй уялдан эрүүл мэндийн ажилтны ур чадварыг байнга хөгжүүлэх, тэднийг хамгаалах, тогтвор суурьшилтай ажиллуулах, урамшуулах, дэмжих үүрэг улс орнуудын Засгийн газрын өмнө тулгарч байгаа юм.

Өргөн уудам нутаг дэвсгэртэй, зарим сумд нь аймгийн төвөөс 300 км хүртэл алслагдсан, хүний нөөц харьцангуй бага, эрүүл мэндийн салбарын 5 ажилтан тутмын 4 нь эмэгтэй байдаг манай орны хувьд хүн амд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг жигд хүртээмжтэй, чанартай хүргэхийн тулд эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн өвөрмөц бодлогыг хэрэгжүүлэх, ялангуяа нийгмийн хамгааллын асуудалд онцгой анхаарах шаардлагатай байна.

Монгол Улсад 2018 оны байдлаар 52.3 мянган эрүүл мэндийн ажилтан ажиллаж байгаагаас 93.2% нь эрүүл мэндийн салбарт, 55% нь төрийн өмчийн эрүүл мэндийн байгууллагад тус тус ажиллаж, нийт ажилтнуудын 82% нь эмэгтэйчүүд байна¹.

Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийг 2010-2014 онд хөгжүүлэх бодлого, эрүүл мэндийн салбарын ажиллагсдын нийгмийн баталгааг хангах дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн эрх зүйн орчин шинэчлэгдсэн, хүний нөөцөд зарцуулах санхүүжилт нэмэгдсэн, улсын төсвийн санхүүжилтээр эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг гадаад оронд төгсөлтийн дараахь сургалтанд хамруулж эхэлсэн, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага, үйлдвэрчний эвлэл, төрийн бус байгууллагын оролцоо нэмэгдсэн зэрэг эерэг үр дүнгүүд гарсан.

Эрүүл мэндийн тухай (2011 оны) хуулиар мөнгөн тэтгэмжид хамрагдах эрүүл мэндийн байгууллагын тоо, ажилтнуудын хүрээ өргөжиж, нэмэлт амралт олгох, эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах заалтууд хэрэгжиж эхэлсэн.

¹“Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2018”, Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. 2019 он

Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан төрийн албан хаагчдын цалинг үе шаттай нэмэгдүүлэх, багш, эмч, эмнэлгийн ажилтнуудын ажлын ачаалал, ур чадвар, мэргэшил, ажлын үр дүн зэргээс хамаарсан цалин хөлс, урамшууллын тогтолцоог бий болгох зорилтуудыг хэрэгжүүлэх хүрээнд ажлын байрны үнэлгээнд суурилсан цалингийн тогтолцоог 2018 оноос нэвтрүүлээ.

Гэсэн хэдий ч эрүүл мэндийн ажилтнуудын үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг хангах, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох, нийгмийн хамгааллын тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, ур чадварыг тасралтгүй хөгжүүлэх боломжийг нэмэгдүүлэх шаардлага байна. Ялангуяа анхан болон хоёр дахь шатлалын эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг тодорхой давтамжтайгаар мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд төрийн санхүүжилтээр заавал хамруулах арга хэмжээг төлөвлөгөөтэй зохион байгуулах асуудал чухлаар тавигдаж байна.

Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвөөс 2018 онд хийсэн судалгаанд хамрагдсан эрүүл мэндийн ажилтнуудын 20% нь орон сууц болон хувийн тохилог сууцанд, 59.2% нь хашаа байшинд, 15.2% нь гэрт, үлдсэн 5.4% нь түрээсийн байр/нийтийн байранд амьдардаг гэжээ. Түүнчлэн судалгаанд оролцогчдын 10.3% нь орон сууцны зээлтэй бөгөөд 42% нь түрээсийн орон сууцанд, 87.4% нь орон сууцны ипотекийн зээлд тус тус хамрагдах хүсэлтэй байна. Эдгээр тоо мэдээ нь эрүүл мэндийн салбарын ажиллагсад орон сууцны хэрэгцээ өндөр, түрээсийн орон сууц болон ипотекийн зээлд хамрагдах хүсэлтэй байгаа ч орон сууцны зээл авч чадахгүй байгааг харуулж байна².

Монгол Улсын анагаах ухааны салбарт сүүлийн жилүүдэд уул уурхай, барилга, зам тээвэр, эрчим хүч зэрэг эдийн засгийн салбараас дутуугүй шинэ техник, технологи хурдацтай нэвтэрч, үүнийг дагаад хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, ажлын байрны эрүүл мэндийн асуудал тулгамдаж байна. Гэтэл манай улсын эрүүл мэндийн байгууллагад жилд дунджаар үйлдвэрлэлийн ослын 28 тохиолдол³, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний 5 тохиолдол бүртгэгдэж байна⁴. Эдгээр тоо баримт нь эрүүл ажлын байрыг бий болгох, ажлын байран дахь осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, аюулгүй ажиллагааны соёл, дадал заншлыг эзэмшүүлэх, тэдний эрүүл мэндийг хамгаалах шаардлага байгааг харуулж байна.

²“Эрүүл мэндийн салбарын ипотекийн зээлд хамрагдах хүсэлтэй ажилтнуудын судалгаа”-ны тайлан. ЭМХТ. 2018 он

³“Хөдөлмөрийн эрүүл мэндийн төлөв байдал” эмхэтгэл. 2018 он

⁴Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн төвийн статистик мэдээлэл. 2018 он

Дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагыг харгалзан Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлого, Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Гурван тулгуурт хөгжлийн бодлогод тусгасан зорилтуудыг хэрэгжүүлэх, салбарын ажилтнуудын нийгмийн хамгааллын чиглэлээр өнөөгийн түвшинд хүрсэн эерэг үр дүнг хадгалах, цаашид сайжруулах зорилгоор энэ хөтөлбөрийг боловсруулав.

Хоёр. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зарчим

2.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараахь зарчмыг баримтална:

2.1.1. төрийн бодлогын баримт бичиг, хууль тогтоомжтой уялдсан байх;

2.1.2. ил тод байх;

2.1.3. эрүүл мэндийн байгууллагын санаачилгад тулгуурлах;

2.1.4. салбар хоорондын болон орон нутгийн захиргааны байгууллага, төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагын хамтын ажиллагаа, дэмжлэгт түшиглэх.

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилго

3.1. Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллыг сайжруулж, тасралтгүй хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх замаар чадварлаг хүний нөөцийг бүрдүүлэх, сэтгэл ханамжийг нь нэмэгдүүлэхэд хөтөлбөрийн зорилго оршино.

Дөрөв. Хөтөлбөрийн зорилт

4.1. Хөтөлбөрийн зорилгыг дараахь зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлнэ:

4.1.1. эрүүл мэндийн ажилтны аюулгүй, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан орчинд ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлж, эрүүл мэндийг нь хамгаалах;

4.1.2. эрүүл мэндийн ажилтныг ур чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэх боломжийг сайжруулах;

4.1.3. санхүүгийн болон санхүүгийн бус урамшууллын шинэ аргыг нэвтрүүлж, эрүүл мэндийн ажилтны бодит орлогыг нэмэгдүүлэх;

4.1.4. эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын чиглэлийн судалгаа, бүртгэл мэдээллийг сайжруулж, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах үйл ажиллагааг дэмжин, оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх.

Тав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

5.1 Эрүүл мэндийн ажилтны аюулгүй, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан орчинд ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлж, эрүүл мэндийг нь хамгаалах зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

5.1.1. эрүүл мэндийн байгууллагуудын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль, стандарт, дүрэм, журмын хэрэгжилтийг тогтмол хугацаанд холбогдох талуудтай хамтран үнэлэх, шаардлагатай дүрэм, журмыг шинээр болон шинэчлэн баталж мөрдүүлэх;

5.1.2. эрүүл мэндийн байгууллага бүрт ослыг тэглэх, осол, мэргэжлийн өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлэх;

5.1.3. эрүүл мэндийн байгууллага, нэн тэргүүнд төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлэг, тусгай мэргэжлийн төв, тусгай эмнэлгийн ажилтнуудын ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг эрх бүхий байгууллагаар үе шаттай хийлгэх;

5.1.4. эрүүл мэндийн ажилтнуудтай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээг холбогдох талуудтай хамтран тогтмол хугацаанд үнэлж, шинэчлэх;

5.1.5. “Тэтгэврийг хөнгөлттэй нөхцөлөөр тогтоох газрын дор болон хөдөлмөрийн хортой, халуун, хүнд нөхцөлд хамаарах ажил, мэргэжлийн жагсаалт”-д салбарын ажил, мэргэжлийн жагсаалт, шинээр нэвтэрч байгаа техник, технологитой уялдуулан нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

5.1.6. хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн чиглэлийн сургалт, сурталчилгааг эрүүл мэндийн ажилтнуудад тогтмол зохион байгуулах;

5.1.7. эрүүл мэндийн байгууллагын удирдах ажилтнуудын хөдөлмөрийн эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцооны талаарх мэдлэгийг сайжруулах сургалтыг тогтмол зохион байгуулах;

5.1.8. эрүүл мэндийн байгууллага бүр эрүүл мэндийн ажилтныг хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан

нэгдсэн загвар бүхий ажлын хувцас, ажлын хэрэгслээр бүрэн хангаж, тогтмол хугацаанд шинэчлэх;

5.1.9. шөнийн ээлжинд гарсан эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг заавал биеэр амруулах эрх зүйн зохицуулалт бий болгож, хэрэгжүүлэх;

5.1.10. эрүүл мэндийн байгууллага бүр албан үүргээ гүйцэтгэж байх үедээ заналхийлэл, хүчирхийлэлд өртсөн эрүүл мэндийн ажилтныг хууль эрх зүйн туслалцаа авахад дэмжлэг үзүүлэх;

5.1.11. эрүүл мэндийн ажилтныг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах, хяналтанд авах, эмчлэн эрүүлжүүлэх журмыг батлан, эрүүл мэндийн байгууллага бүр хэрэгжүүлэх;

5.1.12. эрүүл мэндийн ажилтанд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хөнгөлөлттэй үзүүлэх журмыг шинэчлэн баталж мөрдүүлэх;

5.1.13. элэгний С вирусын халдвар илэрсэн эрүүл мэндийн ажилтнуудыг вирусын эсрэг эмчилгээнд үргэлжлүүлэн үнэ, төлбөргүй хамруулах;

5.1.14. анагаах ухааны боловсрол олгох сургуульд шинээр элссэн оюутнуудыг элэгний В вирусын эсрэг сэргээх дархлаажуулалтад үнэ төлбөргүй хамруулах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

5.1.15. эрүүл мэндийн байгууллага ажилтнуудаа ажлын байранд сэтгэл зүйн зөвлөгөө, тусламж, үйлчилгээ авах боломжоор хангах;

5.1.16. эрүүл мэндийг дэмжигч эрүүл мэндийн байгууллага хөдөлгөөн өрнүүлэх.

5.2. Эрүүл мэндийн ажилтныг ур чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэх боломжийг сайжруулах зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

5.2.1. аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг, бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвд эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараахь сургалтыг үе шаттайгаар эхлүүлэх;

5.2.2. аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвд зайн сургалт явуулах боломжийг бүрдүүлж, зайн сургалтын чиглэлийг өргөжүүлж, оролцогчдын тоог нэмэгдүүлэх;

5.2.3. зайн сургалтын хэрэгцээнд үндэслэн сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв, сум дундын эмнэлэг, аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төв, анхан шатны тусламж, үйлчилгээ үзүүлж байгаа эрүүл мэндийн ажилтанд зайн сургалтыг төлөвлөгөөтэйгээр зохион байгуулах;

5.2.4. улс, орон нутгийн төсөв, олон улсын төсөл, хөтөлбөр, байгууллагын санхүүжилтээр гадаадын өндөр хөгжилтэй оронд эмч, сувилагч, мэргэжилтнүүдийг сургалтанд хамруулах тоог нэмэгдүүлэх;

5.2.5. тогтвор суурьшилтай ажиллаж байгаа бага эмч, эх баригч, сувилагч нараас тухайн орон нутагт дутагдалтай байгаа их эмчийг захиалгаар бэлтгэх;

5.2.6. сум, сум дундын болон багийн эмнэлэгт 3 жил ажилласан эрэгтэй эмчийг цэргийн дүйцүүлэх албыг хаасанд тооцож, цэргийн хоёрдугаар зэргийн бэлтгэл үүрэгтнээр бүртгэх чиглэлээр холбогдох төрийн байгууллагатай хамтран ажиллах;

5.2.7. сувилагч, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв, сум дундын эмнэлэг, анхан шатлалын тусламж, үйлчилгээ үзүүлж байгаа бусад эмнэлгийн их эмч, бага эмч, нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтэнг улсын төсвийн санхүүжилтээр төгсөлтийн дараахь мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд түлхүү хамруулах;

5.2.8. их эмчийн мэргэшүүлэх сургалт удирдах эмнэл зүйн сургагч багшийн сургалтыг өргөжүүлэн эмнэл зүйн чиглүүлэгч багшийн тоог нэмэгдүүлж, сувилахуйн мэргэшүүлэх сургалтыг удирдах сувилагч-сургагч багшийг үе шаттайгаар бэлтгэж эхлэх;

5.2.9. төгсөлтийн дараахь сургалтаар нэн шаардлагатай зарим мэргэшлээр мэргэжилтэн сургахад сургалтын тэтгэлгийг ялгаатай тогтоох эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, хэрэгжүүлэх;

5.2.10. лавлагаа шатлалын эмнэлгийн эмч, мэргэжилтнийг анагаах ухааны судалгааг бүрэн эхээр нь ашиглах боломжийг бүрдүүлэх;

5.2.11. эрүүл мэндийн байгууллагад ажилтныг ажилд авах, сонгон шалгаруулах үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй явуулах нийтлэг журмыг баталж мөрдүүлэх;

5.2.12. эрүүл мэндийн байгууллага бүр шинэ ажилтныг хамт олонд танилцуулах, ажлын байранд дадлагажуулах сургалтыг зохион байгуулж хэвших;

5.2.13. байгууллага нь ажилтан бүрийн ойрын болон дунд хугацаанд өөрийгөө хөгжүүлэх төлөвлөгөөний дагуу ур чадвар, туршлагыг үнэлж, тэднийг сургах, хөгжүүлэх нэгдсэн төлөвлөгөөг жил бүр гарган хэрэгжүүлэх;

5.2.14. эмнэлгийн мэргэжилтнийг дээд шатлалын эмнэлэгт ажлын байранд дадлагажуулан сургах, төрөлжсөн мэргэшлийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор лавлагаа шатлалын эмнэлгийн мэргэжилтнийг бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төв, нэгдсэн эмнэлэг болон анхан шатлалын эмнэлэгт сэлгэн ажиллуулах;

5.2.15. сувилагчийн элсэлтийн тоог нэмэгдүүлэх, эрүүл мэндийн хөтөлбөрөөр сургалт эрхлэх сургуулийн тусгай зөвшөөрөл, хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлийг боловсронгуй болгох чиглэлээр боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран ажиллах.

5.3. Санхүүгийн болон санхүүгийн бус урамшууллын шинэ аргыг нэвтрүүлж, эрүүл мэндийн ажилтны бодит орлогыг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

5.3.1. эмнэлгийн мэргэжилтний хөдөлмөрийн норм, нормативыг тооцох аргачлалыг холбогдох байгууллагатай хамтран шинэчлэн баталж, хэрэгжилтийг хангах;

5.3.2. эрүүл мэндийн ажилтны гүйцэтгэлийг үнэлэх шалгуурыг боловсронгуй болгох;

5.3.3. эрүүл мэндийн ажилтны нэмэгдэл хөлсний талаар мөрдөж байгаа эрх зүйн баримт бичгүүдийн хэрэгжилтэд тогтмол хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудит хийх;

5.3.4. өндөр өртөгтэй болон төлбөртэй тусламж, үйлчилгээний орлогын тодорхой хувийг тухайн тусламж, үйлчилгээг үзүүлсэн эмч, мэргэжилтнүүдэд олгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлж хэрэгжүүлэх;

5.3.5. эрүүл мэндийн байгууллага ажилтнууддаа зориулж, орон сууцны жишиг хотхон, хорооллыг барьж, байгуулахыг дэмжин газар, дэд бүтцийн хангамжийн асуудлыг шийдвэрлэхэд орон нутгийн засаг, захиргааны байгууллага, бусад төрийн байгууллага, хувийн хэвшлийн байгууллагатай хамтран ажиллах;

5.3.6. зээл хүссэн эрүүл мэндийн ажилтанд бага хүүтэй цалингийн болон хэрэглээний зээл олгоход банк, санхүүгийн байгууллагатай хамтран ажиллах;

5.3.7. эрүүл мэндийн ажилтны төрсөн аав, ээж, эхнэр (нөхөр), үр хүүхэд зэрэг гэр бүлийн аль нэг гишүүнд жилд нэг удаа эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хөнгөлттэй үзүүлэх боломжийг судлан, шийдвэрлэх.

5.4. Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын чиглэлийн судалгаа, бүртгэл мэдээллийг сайжруулж, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах үйл ажиллагааг дэмжин, оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

5.4.1. эрүүл мэндийн ажилтнуудын тоо, байршил, хуваарилалт, хүртээмж, төгсөлтийн дараахь сургалтанд хамрагдалт, шилжилт хөдөлгөөний статистик мэдээллийг боловсронгуй болгох;

5.4.2. эрүүл мэндийн ажилтны хөдөлмөрийн чадвар түр алдалт, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөлтэй холбоотой мэдээллийг эрүүл мэндийн албан ёсны статистик мэдээгээр бүртгэдэг болох;

5.4.3. эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын чиглэлийн судалгааг тогтмолжуулж өргөжүүлэх;

5.4.4. эмнэлгийн мэргэжилтний зайн сургалтын хэрэгцээний судалгааг хийх;

5.4.5. аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар, төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлэг бүр ажилтны нийгмийн хамгааллыг дэмжих үйл ажиллагааг орон нутаг, байгууллагын хүний нөөцийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх;

5.4.6. эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын чиглэлээр нэвтрүүлсэн шилдэг санаачилга, үйл ажиллагааг шалгаруулж сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх;

5.4.7. эрүүл мэндийн ажилтны нэр хүнд, мэргэжлийн онцлог, үйл ажиллагааг сурталчлах чиглэлээр хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай хамтран ажиллах;

5.4.8. сул ажлын байрны мэдээний нэгдсэн цахим хуудсыг эрүүл мэндийн байгууллагуудын цахим хуудастай холбох, үйл ажиллагааг тогтмолжуулах.

Зургаа. Хөтөлбөр хэрэгжих хугацаа

6.1. Хөтөлбөрийг 2019-2023 онд хэрэгжүүлнэ.

Долоо. Хөтөлбөрийн үр дүн

7.1. Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгаалал сайжирснаар тэдний сэтгэл ханамж дээшилж, тогтвор суурьшилтай ажиллана.

7.2. Эрүүл мэндийн чадварлаг хүний нөөц бүрдсэнээр хүн амын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирна.

7.3 Эрүүл мэндийн ажилтны мэргэжлээс шалтгаалсан осол гэмтэл, хөдөлмөрийн чадвар түр алдалт буурна.

7.4. Өндөр хөгжилтэй оронд мэргэжил дээшлүүлсэн эмнэлгийн мэргэжилтний тоо нэмэгдсэнээр гадаадад эмчлүүлэгчдийн тоо, эрүүл мэндийн зардал буурна.

Найм. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

8.1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүнг дараахь шалгуур үзүүлэлтээр үнэлнэ:

№	Зорилт	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин 2018 он	Хүрэх түвшин 2023 он
1	Эрүүл мэндийн ажилтны аюулгүй, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан орчинд ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлж, эрүүл мэндийг нь хамгаалах	Эрүүл мэндийн ажилтнуудад бүртгэгдсэн үйлдвэрийн ослын тохиолдол	тоо	35 (2017 он)	15
		Анагаах ухааны боловсрол олгох сургуульд шинээр элссэн оюутнуудын элэгний В вирусын эсрэг сэргээх дархлаажуулалтад хамрагдалт	хувь	0	80

№	Зорилт	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин 2018 он	Хүрэх түвшин 2023 он
2	Эрүүл мэндийн ажилтныг ур чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэх боломжийг сайжруулах	Төгсөлтийн дараахь сургалт зохион байгуулдаг нэгдсэн эмнэлэг/ бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төв	тоо	2	8
		Эмнэл зүйн сургагч багшийн сургалтанд хамрагдсан сувилагч-сургагч багш	тоо	0	80
		Нэг жилийн хугацаанд гадаад сургалтанд хамрагдсан эмнэлгийн мэргэжилтэн	тоо	167	225
		Зайн сургалтаар явагдсан мэргэжил дээшлүүлэх сургалтын чиглэл	тоо	0	5
3	Санхүүгийн болон санхүүгийн бус урамшууллын шинэ аргыг нэвтрүүлж, эрүүл мэндийн ажилтны бодит орлогыг нэмэгдүүлэх	Эмнэлгийн мэргэжилтний хөдөлмөрийн норм, нормативыг тооцох аргачлал	-	нэгдсэн аргачлал байхгүй	нэгдсэн аргачлал батлагдан эрүүл мэндийн байгууллагуудад нэвтэрсэн байна.
4	Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын чиглэлийн судалгаа, бүртгэл мэдээллийг сайжруулж, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах үйл ажиллагааг дэмжин, оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх	Эрүүл мэндийн ажилтны хөдөлмөрийн чадвар түр алдалт, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөлтэй холбоотой эрүүл мэндийн албан ёсны статистик мэдээ	-	байхгүй	эрүүл мэндийн албан ёсны статисти-каар бүртгэдэг болсон байна.

Ес. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэр

9.1. Хөтөлбөрийг дараахь эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ:

9.1.1. улс, орон нутгийн төсөв;

9.1.2. олон улсын байгууллагын тусламж;

9.1.3. төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн тусламж, хандив;

9.1.4. хууль тогтоомжоор хориглоогүй бусад эх үүсвэр.

Арав. Хөтөлбөрийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ

10.1. Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ жил бүр хийж, шаардлагатай бол хөндлөнгийн үнэлгээг мэргэжлийн нийгэмлэг, холбоо, төрийн бус байгууллагаар хийлгэх ажлыг зохион байгуулна.

10.2. Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн I улиралд багтаан Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2019 оны 5 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 200

Улаанбаатар
хот

Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.2.15, 5.5.10 дахь зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн 10.3-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хамтран батлахыг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ё.Баатарбилэг, Батлан хамгаалахын сайд Н.Энхболд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд С.Чинзориг нарт, хөтөлбөрийн зорилт, үйл ажиллагааг эрхэлсэн салбар болон харьяа нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлж ажиллахыг Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

3. Хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээг жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд тусгаж, түүнд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг улсын болон орон нутгийн төсөв, гадаадын зээл, тусламжаар санхүүжүүлэх арга хэмжээ авахыг Сангийн сайд Ч.Хүрэлбаатар, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ё.Баатарбилэг, Батлан хамгаалахын сайд Н.Энхболд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд С.Чинзориг, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

4. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг жил бүрийн I улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байхыг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ё.Баатарбилэгт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

БАТЛАН ХАМГААЛАХЫН САЙД

Н.ЭНХБОЛД

**БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААН, СПОРТЫН САЙД**

Ё.БААТАРБИЛЭГ

Засгийн газрын 2019 оны 200 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ХҮҮХЭД, ЗАЛУУЧУУДАД ЭХ ОРОНЧ ҮЗЭЛ
ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР**

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

Монголчуудын эх оронч үзэл өнө эртний уламжлалтай бөгөөд түүний түүхэн улбаа нь эртний нүүдэлчдийн газар нутгаа хайрлан хамгаалах сэтгэлгээнээс эхтэй. Монгол Улс уудам газар нутагтай, нүүдэлчдийн соёл иргэншилтэй, баялаг түүхтэй, хүүхэд, залуучуудад эх оронч ухаарал, үзэл, үндэсний бахархлыг төлөвшүүлэх асуудлыг хэт үндсэрхэг үзлийн үүднээс биш, тэдний өөрсдийгөө таних, төгөлдөржүүлэх, дангааршил хийгээд даяаршихуйд нийцэхүйц боловсрол, соёлын нэг чухал бүрэлдэхүүн хэсэг болгон дэвшүүлж байна.

Иймд хүүхэд, залуучуудад эх орноо хайрлан хамгаалах, хөгжүүлэхэд хувь нэмрээ оруулах үүргийг ухааруулан ойлгуулж, эх орон, тусгаар тогтнол, эх хэл, үндэсний түүх, соёлоороо бахархах, дээдлэн хүндэтгэх, газар нутаг, байгаль орчноо хайрлах итгэл үнэмшлийг төрүүлэх замаар улс орныхоо тогтвортой хөгжлийг хангаж, тусгаар тогтнолынхоо баталгааг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ шаардлага урган гарч байна.

Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх нь Монгол Улсын язгуур эрх ашгийг бодлогын бүх түвшинд эн тэргүүнд тавих, монгол хүний хөгжил, эх оронч ухамсар, хандлага, монгол ахуй, өв соёл, зан заншлыг сурталчлах, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, чанарыг дээшлүүлэх суурь үндэс болно.

Засгийн газрын 2016 оны 249 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журам”-д заасны дагуу “Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн зорилтуудыг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хууль тогтоомж, эрх зүйн баримт бичгүүдтэй хэрхэн уялдаж байгааг шинжилж үзэхэд 5 үзэл баримтлал, 16 хууль, 9 бодлогын баримт бичиг, 18 үндэсний хөтөлбөрийн нийт 483 хэсэг, заалтуудад шууд тусгагдсан, заримтай нь агуулгын хувьд уялдсан байна.

Тухайлбал, Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал (2010 он)-д үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны нэг чухал зарчим нь “Эх оронч үндэсний үзлийг дээдлэх”, “Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-д “Монгол иргэнийг төлөвшүүлэх ерөнхий боловсролын тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, чанарыг баталгаажуулна” гэсэн хоёрдугаар зорилт, “Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс”-ийн 5.3-т “бүх шатны боловсролын байгууллагын сургалтын хөтөлбөрт хүүхэд, залуучуудад цэрэг-эх оронч үзэл, хүмүүжил олгох хичээлийн хөтөлбөрийг тусгаж, хэрэгжүүлнэ” гэж тус тус тодорхойлсон.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.2.15-д “Сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд хүүхдийг хүнлэг, эх оронч, үндэсний ухамсар, бахархалтай иргэн болж төлөвшүүлэхэд чиглэсэн мэдлэг, хүмүүжил олгох агуулгыг тусган хэрэгжүүлнэ” гэж, 5.5.10-т “Цэргийн албыг иргэний төлөвшил, эх оронч үзэл, хүмүүжлийн үндэс байх бодлогыг хэрэгжүүлж, иргэн цэргийн харилцааг бэхжүүлэн, иргэдэд эх орноо хамгаалахад оролцох, цэргийн боловсрол, бэлтгэл эзэмшүүлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ” гэх зэрэг зорилтууд тусгагдсан нь энэ хөтөлбөрийг боловсруулах үндэслэл болж байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго

2.1. Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, улс орны хөгжилд хувь хүн бүрийн оролцоо чухал гэдгийг ойлгуулж, эх орноороо болон монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах бахархлыг тээгч байх, улс орныхоо тусгаар тогтнолын баталгааг нэмэгдүүлж, түүх, соёл, шинжлэх ухааны давтагдашгүй үнэт өвийг үе дамжуулан үлдээх, байгалийн унаган төрхийг хадгалж, экосистемийн тэнцвэрт байдал болон тогтвортой хөгжлийг хангахад энэ хөтөлбөрийн зорилго оршино.

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилт

3.1. Хөтөлбөрийн зорилгыг дараахь зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлнэ:

3.1.1. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх тогтолцоог боловсронгуй болгох;

3.1.2. бүх шатны боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаа, сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөө, сурах бичигт эх оронч үзэл, монгол ахуй, өв соёл, зан заншлын агуулга, арга зүйг тусган хэрэгжүүлэх;

3.1.3. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэхэд бүх талын оролцоог хангаж, тэдний үйл ажиллагааг уялдуулах;

3.1.4. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл, ёс зүй, ухамсрыг төлөвшүүлэх, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах үйл ажиллагааг сурталчлан дэлгэрүүлэх.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

4.1. Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх тогтолцоог боловсронгуй болгох зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

4.1.1. боловсрол, соёл, урлаг, шинжлэх ухаан, спорт, эрүүл мэнд, батлан хамгаалах, байгаль орчин, хууль зүй, хэвлэл мэдээлэл зэрэг нийгмийн тодорхой салбаруудад баримтлах бодлого, чиглэлийг тодорхойлж, мөрдүүлэх;

4.1.2. нутаг дэвсгэрийн онцлог, боломж, түүхэн уламжлалд тулгуурласан эх оронч үзлийг хүүхэд, залуучуудад төлөвшүүлж, хөгжүүлэх нэгдмэл тогтолцооны эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;

4.1.3. эх орны үйлдвэр, худалдаа, үйлчилгээний байгууллагын нэр, хаяг, бэлгэ тэмдэг, үйлдвэрлэж байгаа бараа бүтээгдэхүүний нэр, хаяг, шошго, сав, баглаа боодлын өнгө үзэмж, зар сурталчилгаа, танилцуулгыг монголчуудын амьдралын хэв, маяг, онцлогийг тусгасан, хүүхэд, залуучуудын сонирхлыг татахуйц байх шаардлагыг агуулсан эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;

4.1.4. гэр бүлийн харилцаанд хүүхэд, залуучуудад эх орон, тусгаар тогтнолоороо бахархах, үндэсний соёл, зан заншлаа дээдлэн хүндлэх, газар нутаг, байгаль орчноо хайрлах үзэл, хүмүүжил төлөвшүүлэхэд эцэг, эхчүүдийн үлгэр дуурайл, зөв хандлагыг дээшлүүлэх, айл өрх бүр угийн бичгийг хөтлөхөд арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх;

4.1.5. өмчийн хэлбэр харгалзахгүй бүх шатны байгууллага, аж ахуйн нэгжид хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх үйл ажиллагааг уялдуулах, хамтран хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх;

4.1.6. эх оронч үзлийн чиглэлээр дагнасан судалгаа, шинжилгээ явуулдаг байгууллага, эрдэмтэн судлаачдын бүтээлээр үндэсний мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулж, баяжуулж байх;

4.1.7. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, соён гэгээрүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаанд бүх шатны боловсролын байгууллагаас гадна төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, гэр бүл, эцэг, эх, иргэдийн үүрэг, оролцоог тодорхойлсон эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;

4.1.8. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенцод заасан хэм хэмжээнд нийцүүлэн хэрэгжүүлэх;

4.1.9. Монгол Улсаас гадаад улсад суугаа бүрэн эрхт төлөөлөгчийн газар нь хилийн чанадад байгаа монгол иргэдийг эх орныхоо бүтээн байгуулалт, хөгжлийн талаарх мэдээ, мэдээллээр тогтмол хангаж, тэдэнд эх орондоо эргэн ирэх хүсэл тэмүүллийг бий болгох.

4.2. Бүх шатны боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаа, сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөө, сурах бичигт эх оронч үзэл, монгол ахуй, өв соёл, зан заншлын агуулга, арга зүйг тусган хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

4.2.1. сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд тусгагдсан хичээлүүдэд ашиглаж байгаа сурах бичиг, сургалтын материал, хэрэглэгдэхүүн, гарын авлагад эх оронч үзэл, монгол ахуй, өв соёл, зан заншлын агуулга, арга зүйг тусгах зорилго бүхий магадлан шинжлэх ажлын хэсэг байгуулан ажиллуулах;

4.2.2. эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, аюулгүй амьдрах арга ухаан олгох, бүх шатны боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаанд ашиглах хичээлийн хөтөлбөр, төлөвлөгөө, сурах бичиг, сургалтын материал, хэрэглэгдэхүүн, гарын авлагыг боловсруулахдаа монгол хүний өвөрмөц онцлог, улс орны хөгжилд хувь хүн бүрийн оролцоо чухал гэдгийг ойлгуулж, эх орноороо бахархах агуулгыг тусгах;

4.2.3. бүх шатны боловсролын байгууллагын сургалтын хөтөлбөрт хүүхэд, залуучуудын нас, сэтгэхүйн онцлог, нийтлэг болон тусгай хэрэгцээ шаардлагад нь тохирсон цэрэг эх оронч үзэл, хүмүүжил

олгох агуулга болон арга зүйг тусгаж, хэрэгжүүлэх, ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангид цэргийн түүх, Зэвсэгт хүчний үйл ажиллагааны талаарх мэдлэг олгох сургалтыг оруулах;

4.2.4. өмчийн хэлбэр харгалзахгүй их, дээд сургууль, коллежид “Цэргийн эрдмийн тэнхим” байгуулж, оюутан, суралцагчдыг сэтгэл зүй, бие бялдрын өв тэгш хүмүүжилтэй болгох, шаардлагатай үед эх орноо хамгаалах цэргийн анхан шатны бэлтгэл эзэмшүүлэх сургалтыг зохион байгуулах;

4.2.5. хүүхэд, залуучуудын насны онцлогийг харгалзан эх оронч үзэл төлөвшүүлэхэд чиглэсэн заавал уншиж судлах түүх, соёл, урлаг, ардын аман зохиол, тоглоом наадгай, хэрэглэгдэхүүн, утга зохиолын бүтээлийн жагсаалт, ном, гарын авлага гаргаж, тэдгээрийг хэвлэн нийтлэх, олшруулж, зохих шатны боловсрол, соёлын байгууллагад олгож, айл өрхийн хэмжээнд ашиглах боломжийг хангах;

4.2.6. бүх шатны сургалтын байгууллагад өв соёлын бүтээлүүд дэх утга учир, холбогдлыг ойлгуулан, тайлбарлан таниулах сургалтыг зохион байгуулж хэвших;

4.2.7. эх орны үзэсгэлэнт байгаль, түүхэн газар орноор хүүхэд, залуучуудыг тойрон аялуулах хөдөлгөөн өрнүүлж, хэвшүүлэх, байгаль орчин, түүх, соёлын дурсгалын ач холбогдлыг ойлгуулж, хайрлах, арчлан хамгаалах ухамсар төлөвшлийг олгоход чиглүүлэх, тэднийг түүх, соёлын дурсгалыг сэргээн засварлах үйл ажиллагаанд оролцуулах;

4.2.8. Монгол Улсын тусгаар тогтнол, эх орноо батлан хамгаалах, бүтээн байгуулалтад гарамгай үүрэг гүйцэтгэсэн, гавьяат үйлс бүтээсэн төр, цэрэг, нийгмийн нэрт зүтгэлтнүүд, цэрэг дайчдын амьдрал ахуйг харуулсан түүхэн үйл явдлын талаарх дурсгалын цогцолборыг байгуулж, хүүхэд багачуудад үнэ төлбөргүй үзүүлэх;

4.2.9. хүүхэд, залуучуудад түүх, соёл, монголын нүүдэлчин ахуй амьдрал, зан үйл, уламжлалыг таниулах ажлыг нийгэм, гэр бүл, боловсролын нэгдсэн тогтолцоогоор дамжуулан хэрэгжүүлэх, соёл, урлагийн арга хэмжээ, үзэсгэлэнг зохион байгуулж, олон нийтэд сурталчлах.

4.3. Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэхэд бүх талын оролцоог хангаж, тэдний үйл ажиллагааг уялдуулах зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

4.3.1. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх хүрээнд улсын хэмжээний баяр наадам, тэмдэглэлт өдөр бүрийн онцлогт тохируулан монголчуудын өв соёл, уламжлалт ёс, зан үйл, ахуй, түүхэн бахархлыг сурталчлан зохион байгуулах агуулгыг тусгах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;

4.3.2. эцэг, эх, гэр бүлийн зүгээс үр хүүхэддээ эх оронч үзэл төлөвшүүлэх үүрэг, зорилгын хүрээнд баримтлах арга зүйн зөвлөмж боловсруулж, сурталчлан таниулах;

4.3.3. бүх шатны байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хүрээнд ахмад үеэ хүндэтгэх, үлгэрлэн дуурайх, тэдний улс орныхоо төлөө байгуулсан гавьяа, хөдөлмөр, зүтгэлийг сурталчлан, хувь хүн бүрийн оролцоо улс орны хөгжилд ямар чухал болохыг ойлгуулж, төрөлх эх орон, монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах сэтгэлгээ, төлөшлийг олгох ажлыг хамт олны дунд тогтмол зохион байгуулах;

4.3.4. бүх шатны төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний зүгээс хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг дэмжих, урамшуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх.

4.4. Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл, ёс зүй, ухамсрыг төлөвшүүлэх, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах үйл ажиллагааг сурталчлан дэлгэрүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

4.4.1. Монгол Улсын тусгаар тогтнол, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, улс орныг батлан хамгаалах, эх орны бүтээн байгуулалтад гавьяат үйлс бүтээсэн баатарлаг өвөг дээдэс, цэрэг дайчид, хөдөлмөрийн алдартан, эрдэмтэн, урлаг, соёлын зүтгэлтнүүдийг алдаршуулах;

4.4.2. Монгол Улсын түүх, монгол ахуй, өв соёл, зан заншил, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах агуулгатай уран сайхны болон баримтат, хүүхэлдэйн кино, дуу, хөгжим, бүжиг, жүжиг, утга зохиолын улсын уралдаан зохион байгуулж, судалгаа, шүүмж бичлэгийг хөхиүлэн дэмжиж, сурталчлах;

4.4.3. соёлын биет өв, үндэсний эрх чөлөөний хөдөлгөөн, дайн байлдаан, зэвсэгт тулгаралтад оролцсон ахмад дайчдын түүх, дурсамж, эд зүйлс, судалгаа шинжилгээний бүтээлүүдийг судлах, сэргээн засварлах, өвлөн үлдээх, олон нийтэд таниулан түгээх;

4.4.4. Монголын түүх, уламжлалт хууль цааз, монгол ахуй, ёс заншил, соёл, урлагийн салбарын судалгаа, шинжилгээний шилдэг бүтээл, туурвилын эмхэтгэл, цуврал гаргах ажлыг зохион байгуулах, нийтийн хүртээл болгох;

4.4.5. эх оронч үзэл, хүмүүжлийн талаар түүхэн эх сурвалжид тулгуурласан, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, оюун санаа, ёс суртахуун, нийгмийн хэрэгцээнд нийцсэн бүтээл туурвих, зорилтот нэвтрүүлэг, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтийн хүртээл болгох;

4.4.6. эх оронч үзэл, ёс зүй, ухамсрыг төлөвшүүлэх, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах үйл ажиллагааг сурталчлан дэлгэрүүлэх зорилготой радио, телевизийн нэвтрүүлгийн цагийг нэмэгдүүлэх, хүүхэд, залуучууд мэдээлэл олж авах тохиромжтой хэлбэрийг өргөжүүлэх.

Тав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үе шат

5.1. Хөтөлбөрийг 5 жилийн хугацаанд дараахь үе шаттай хэрэгжүүлнэ:

5.1.1. I үе шат (2019-2022 он): Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзлийг төлөвшүүлэх тогтолцоог бүрдүүлнэ;

5.1.2. II үе шат (2023-2024 он): Эхний шатны үйл ажиллагаанд үнэлгээ хийж, эх оронч үзлийг төлөвшүүлэх тогтолцоог бэхжүүлнэ.

Зургаа. Хөтөлбөрийн үр дүн

6.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр дараахь үр дүнд хүрнэ:

6.1.1. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, түүхэн уламжлалыг хойч үедээ өвлүүлэн хөгжүүлэх тогтолцоо боловсронгуй болно;

6.1.2. эх орон, тусгаар тогтнолоороо бахархах, хайрлан хамгаалах, хөгжүүлэх үйл хэрэгт хүүхэд, залуучуудын оролцоо нэмэгдэж, тэдний оюун санаа, ухамсарт эерэг хандлага төлөвшиж, бие бялдрын хөгжил сайжирна;

6.1.3. хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэхэд бүх шатны байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаа харилцан уялдана;

6.1.4. монгол хүн бие биенээ хүндэтгэх, харилцан туслах, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах нийгмийн орчин сайжирна.

Долоо. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

7.1. Хөтөлбөрийн үр дүнг дараахь шалгуур үзүүлэлтээр үнэлнэ:

№	Зорилт	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин	Зорилтот түвшин	Мэдээллийн эх сурвалж
1.		Нутаг дэвсгэрийн онцлог, боломж, түүхэн уламжлалд тулгуурласан эх оронч үзлийг хүүхэд, залуучуудад төлөвшүүлж, хөгжүүлэх дэд тогтолцооны өсөлт	тоо	9	30	
2.	Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх тогтолцоог боловсронгуй болгох	Гэр бүлийн харилцаанд үндэсний соёл, зан заншил, удам судраа дээдлэн хүндлэх, хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эцэг эхчүүдийн үлгэр дуурайл, зөв хандлагыг дээшлүүлэх талаар зохион байгуулсан сургалт, уулзалтын хэмжээ	тоо	Жилдээ 2-оос доошгүй удаа	Жилдээ 3-аас доошгүй удаа	Үндэсний статистикийн хорооноос сар, улирал, жил бүр эмхэтгэн гаргадаг “Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн байдал” эмхэтгэл болон Боловсрол, хөдөлмөр нийгмийн хамгаалал болон эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн статистик мэдээ (цахим хуудас)
3.		Айл өрх бүр угийн бичгийг хөтлөх талаар зохион байгуулсан арга зүйн сургалтад хамрагдсан өрхийн эзлэх жин	хувь	20	80-аас доошгүй хувь	

4.	Эх оронч хүмүүжил, аюулгүй амьдрах арга ухаан олгох хичээлийн хөтөлбөрт хамрагдсан суралцагчдын эзлэх жин	хувь	50	100	
5.	Бүх шатны боловсролын байгууллагын үйл ажиллагаа, сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөө, сурах бичигт эх оронч үзэл, монгол ахуй, өв соёл, зан заншлын агуулга, арга зүйг тусган хэрэгжүүлэх	хувь	20	100	Үндэсний статистикийн хорооноос сар, улирал, жил бүр эмхэтгэн гаргадаг “Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн байдал” эмхэтгэл болон Боловсрол, хөдөлмөр нийгмийн хамгаалал болон эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн статистик мэдээ (цахим хуудас)
6.	Дунд, ахлах ангийн суралцагчдад эх оронч хүмүүжил, аюулгүй амьдрах ухаан олгож буй сургалтын талаар багш нарт зориулсан гарын авлага	тоо	2-оос доошгүй хичээлийн гарын авлага	4-өөс доошгүй хичээлийн гарын авлага	
7.	Өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр их, дээд сургууль, коллежид байгуулсан Цэргийн эрдмийн тэнхим	тоо	5	25	

8.	Өсвөр үе, залуучуудын заавал уншиж судлах түүх, соёл, урлаг, угта зохиолын бүтээлийн жагсаалт гаргаж, тэдгээрийг хэвлэн нийтлэх, олшруулж, судлуулсан байдлын эзлэх жин	хувь	10	50	
9.	Эх орны байгалийн үзэсгэлэнт газар нутаг, түүхэн газар орноор өсвөр үе, залуучуудын дунд зохион байгуулсан тойрон аялал	тоо	Бүх шатны боловсролын байгууллага бүр жилд 1-ээс доошгүй удаа	Бүх шатны боловсролын байгууллага бүр жилд 2-оос доошгүй удаа	
10.	Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэхэд бүх талын оролцоог хангаж, тэдний үйл ажиллагааг уялдуулах	хувь	5	10	Үндэсний статистикийн хорооноос сар, улирал, жил бүр эмхэтгэн гаргадаг “Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн байдал” эмхэтгэл болон Боловсрол, хөдөлмөр нийгмийн хамгаалал болон эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн статистик мэдээ (цахим хуудас)
11.	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд оролцох иргэний нийгмийн байгууллагууд	тоо	30-аас доошгүй	100-аас доошгүй	

<p>12.</p>	<p>Эх оронч үзэл, хүмүүжлийн сэдвээр зохион байгуулсан түүхэн агуулгатай кино, дуу, хөгжим, бүжиг, жүжиг, утга зохиолын улсын уралдаан</p>	<p>тоо</p>	<p>6</p>	<p>30</p>	<p>Үндэсний статистикийн хорооноос сар, улирал, жил бүр эмхэтгэн гаргадаг "Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн байдал" эмхэтгэл болон Боловсрол, хөдөлмөр нийгмийн хамгаалал болон эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн статистик мэдээ (цахим хуудас)</p>
<p>13.</p>	<p>Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл, ёс зүй, ухамсрыг төлөвшүүлэх, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах үйл ажиллагааг сурталчлан дэлгэрүүлэх</p>	<p>хувь</p>	<p>5</p>	<p>15</p>	<p>Монголын түүх, соёл, зан заншил, ёс суртахууны үнэт зүйлс, эх орны хөгжил, дэвшил, бүтээн байгуулалтыг өсвөр үе, залуучуудад ойлгуулан таниулж, өвлүүлэх талаар зохион байгуулсан сургалт, үйл ажиллагааны эзлэх жин</p>

	<p>Монгол Улсын тусгаар тогтнол, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, улс орныг батлан хамгаалах, эх орны бүтээн байгуулалтад гавьяат үйлс бүтээсэн баатарлаг өвөг дээдэс, цэрэг дайчид, хөдөлмөрийн алдартан, эрдэмтэн, урлаг, соёлын зүтгэлтнүүдийг алдаршуулах бүх хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийн нэвтрүүлгийн эзлэх жин (нэг өдөрт)</p>	хувь	10	30	
14.	<p>Эх оронч үзэл, хүмүүжлийн талаар бүх мэдээллийн хэрэгслийн зорилтот нэвтрүүлэг, хэлэлцүүлгийн эзлэх жин (нэг өдөрт)</p>	хувь	5	30	
15.					

Найм. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэр

8.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг дараахь эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ:

8.1.1. улсын болон орон нутгийн төсөв;

8.1.2. гадаадын зээл, тусламж;

8.1.3. бусад эх үүсвэр.

**Ес. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хийх
хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ**

9.1. Төрийн захиргааны төв байгууллага, Засгийн газрын агентлаг, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайланг дараа оны 1 дүгээр сард багтаан боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын асуудал асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

9.2. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага жил бүр хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг хийх бөгөөд боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайланг дараа оны I улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулна.

9.3. Шаардлагатай тохиолдолд хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлснээс хойш 18 сараас доошгүй хугацааны дараа үр дүнд суурилсан явцын болон хөндлөнгийн үнэлгээ хийлгэж болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2019 оны 5 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 201

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Хүүхдийн эрхийн тухай хуулийн 12.1.7-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тусламж, дэмжлэг үзүүлэх журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Шадар сайд Ө.Энхтүвшин, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд С.Чинзориг нарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД**

С.ЧИНЗОРИГ

Засгийн газрын 2019 оны 201 дүгээр
тогтоолын хавсралт

**ОНЦГОЙ НӨХЦӨЛ БАЙДЛЫН ҮЕД ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙГ
ХАМГААЛАХ, ТУСЛАМЖ, ДЭМЖЛЭГ ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэ журмын зорилго нь Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд заасан аюулт үзэгдэл, осол болон олон нийтийг хамарсан жагсаал, цуглаан, эмх замбараагүй байдал зэрэг онцгой нөхцөл байдлын үед (цаашид “онцгой нөхцөл байдал” гэх) хүүхдийн эрхийг хамгаалах, хүүхдэд тусламж, дэмжлэг үзүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2. Энэ журмыг хэрэгжүүлэхэд Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийг тус тус удирдлага болгоно.

Хоёр. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг
хамгаалах удирдлага, зохион байгуулалт

2.1. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн амь нас, аюулгүй байдлыг хангах, хүүхдийн бүх төрлийн дарамт, хүчирхийлэл, үл хайхрах явдал, мөлжлөгөөс хамгаалуулах эрхийг хангахын тулд цаг алдалгүй

тусламж, дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааг хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн, боловсролын, эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллага нь нутгийн захиргааны байгууллага, цагдаа, онцгой байдлын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, гамшгаас хамгаалах улсын албад, дотоодын болон олон улсын хүмүүнлэгийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулна.

2.2. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тусламж, дэмжлэг үзүүлэх талаар энэ журмын 2.1-д заасан бүх байгууллага, алба улирал бүр харьяалах салбар, нутаг дэвсгэртээ сургалт, сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулна.

2.3. Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.3.1. боловсрол, эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, онцгой байдал, цагдаа, нийгмийн халамж, хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, олон улсын, хүмүүнлэгийн болон дотоодын төрийн бус байгууллагын төлөөлөл бүхий хүүхэд хамгааллын салбар дундын бүлгийг байгуулж ажиллуулах;

2.3.2. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хангахад орон байр, боловсрол, хоол тэжээл, ундны цэвэр ус, ариун цэвэр, зам, тээврийн үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагуудын салбар дундын уялдаа холбоог хангах, хяналт тавих;

2.3.3. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах, дотоодын болон олон улсын хүмүүнлэгийн байгууллагын тусламж, дэмжлэг, үзүүлэх арга хэмжээг нэгдсэн удирдлагаар хангах.

2.4. Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.4.1. гамшгаас хамгаалах төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн хүрээнд онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийг авран хамгаалах, аюулгүй байдлыг хангах үзүүлэх асуудлаар холбогдох байгууллага, албан тушаалтныг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

2.4.2. онцгой байдлын үед төөрсөн, хаягдсан хүүхдийг эрэн хайх, авран хамгаалах ажлыг шуурхай зохион байгуулах.

2.5. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон орон нутгийн байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.5.1. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрх, аюулгүй байдлыг хангах бэлэн байдлын төлөвлөгөөтэй байх;

2.5.2. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн сурч боловсрох эрхийг хангаж, боловсролын үйлчилгээг тасалдуулахгүй байх;

2.5.3. гамшгийн эрсдэлд өртсөн хүүхдийг байрлуулах, асрамжлах байр танхимаар хангах;

2.5.4. хүүхдэд ээлтэй аюулгүй орчныг бүрдүүлэх.

2.6. Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон орон нутгийн байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.6.1. онцгой нөхцөл байдлын үед эрүүл мэндийн яаралтай тусламж үзүүлэх;

2.6.2. онцгой нөхцөл байдлын үед орчны эрүүл ахуй, халдваргүйжүүлэлтийн ажлыг шуурхай зохион байгуулах;

2.6.3. шаардлагатай эрүүл мэндийн үйлчилгээг төлөвлөн, хэрэгжүүлэх;

2.6.4. гамшгийн дараахь эрүүл ахуйн эрсдэлийг тодорхойлох, орчны ариун цэврийн үнэлгээ хийж, холбогдох арга хэмжээ авах.

2.7. Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.7.1. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах үйлчилгээний зураглал, түргэвчилсэн үнэлгээний маягтыг батлан хэрэгжүүлэх;

2.7.2. онцгой нөхцөл байдлын үеийн хүүхэд хамгааллын бэлэн байдлын төлөвлөгөөг жил бүр боловсруулан батлуулах, зардлыг төсөвт тусгах;

2.7.3. хүүхэд хамгааллын салбар дундын бүлгээс гарсан шийдвэрийн дагуу гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын зэргийн үед хүүхэд хамгааллын чиглэлээр авах шуурхай арга хэмжээг төлөвлөн, хэрэгжүүлэх;

2.7.4. хүүхэд гэр бүлээс тусгаарлагдах, бүх төрлийн хүчирхийлэл, дарамтад өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулах;

2.7.5. аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ангийг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах, чадавхжуулах;

2.7.6. хүүхдийн эрхийг хамгаалах, эрх нь зөрчигдсөн хүүхдэд хамгааллын үйлчилгээ, тусламж, дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах;

2.7.7. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах зөвлөмж боловсруулж тараах, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлэх, олон нийтэд сурталчлах.

2.8. Цагдаагийн байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.8.1. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийг гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх;

2.8.2. хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийг түр хамгаалалтад авах, аюулгүй байдлыг хангах;

2.8.3. нийтийн хэв журмыг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх.

2.9. Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн орон нутгийн байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.9.1. онцгой нөхцөл байдал үүссэн нутаг дэвсгэрт хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаар үнэн бодит мэдээлэл, зураглал гаргах, анхдагч хэрэгцээг шуурхай үнэлэх, дээд шатны байгууллагыг мэдээллээр хангах;

2.9.2. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийг хамгаалах байгууллагын бэлэн байдлын төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

2.9.3. хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ангийн үүрэг гүйцэтгэх;

2.9.4. хүүхэд гэр бүлээсээ тусгаарлагдахаас урьдчилан сэргийлэх, гэр бүлээсээ тусгаарлагдсан хүүхдийг хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд хамруулах;

2.9.5. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тусгай хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээ үзүүлэх;

2.9.6. эрх нь зөрчигдсөн, гэр бүлээсээ тусгаарлагдсан, хүчирхийлэл, дарамтад өртсөн хүүхдэд нийгэм сэтгэл зүйн дэмжлэг, үйлчилгээ үзүүлэх;

2.9.7. онцгой нөхцөл байдлын үед төөрсөн, хаягдсан гэр бүлээсээ тусгаарлагдсан хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх ажлыг зохион байгуулах;

2.9.8. хүүхдийн эрх, хамгааллын мэргэжилтнүүд (хамтарсан багийн гишүүд, багш, нийгмийн ажилтан, сайн дурын ажилтан)-ийн судалгаанд тулгуурлан тэднийг чадавхжуулах, онцгой нөхцөл байдлын үед дайчлан ажиллуулах.

2.10. Орон нутгийн онцгой байдлын хэлтэс, албад дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.10.1. хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн ангийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

2.10.2. онцгой нөхцөл байдлын үед орон нутгийн мэргэжлийн ангийг арга зүй, удирдлагаар хангаж ажиллах;

2.10.3. хүүхдийн хөгжил, хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг хуулийн этгээдэд онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийг авран хамгаалах, хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр сургалт зохион байгуулах.

2.11. Нутгийн захиргааны байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.11.1. орон нутгийн Засаг дарга онцгой нөхцөл байдлын үед мэргэжлийн ангийг удирдлага, арга зүйгээр хангах;

2.11.2. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхэд хамгаалахтай холбогдсон зардлыг орон нутгийн төсөвт тусгах.

2.12. Дотоодын хүмүүнлэгийн байгууллага дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.12.1. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдэд анхан шатны тусламж, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх;

2.12.2. онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдэд хүмүүнлэгийн тусламж үзүүлэх;

2.12.3. онцгой нөхцөл байдлын үед ажиллах холбогдох байгууллага, мэргэжлийн ангид нийгэм, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх сургалт зохион байгуулах;

2.12.4. гамшиг, онцгой нөхцөл байдлын үед тусгаарлагдсан хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх, холбон зуучлах үйл ажиллагааг зохион байгуулах.

Гурав. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр үзүүлэх тусламж, дэмжлэг

3.1. Онцгой нөхцөл байдлын үед яаралтай тусламж үзүүлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах зорилгоор төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэд сайн дураар мөнгөн болон бусад тусламж, дэмжлэг үзүүлж болно.

3.2. Энэ журмын 3.1-д заасан тусламж, дэмжлэгийг Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 38.1-д заасан журмын дагуу зохион байгуулна.

3.3. Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламж хүсэх, хүлээн зөвшөөрөх, хүлээн авах, хуваарилах, олгох асуудлыг Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 39.4-т заасны дагуу зохион байгуулна.

3.4. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах зориулалт бүхий бараа, үйлчилгээ нь олон улсын хүмүүнлэгийн тусламжийн стандартыг хангасан байна.

Дөрөв. Бусад

4.1. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхэд хамгаалахтай холбогдсон зардлыг тухайн байгууллага өөрөө хариуцах ба аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн арга хэмжээний зардлыг орон нутгийн төсвөөс, улсын төвлөрсөн арга хэмжээний зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

4.2. Онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн эрхийг зөрчсөн байгууллага, албан тушаалтан, иргэнд холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

4.3. Энэ журмын хэрэгжилтэд Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага бүх шатны Засаг дарга нар өөрсдийн эрх хэмжээний хүрээнд хяналт тавина.

ЗАЛРУУЛГА

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2019 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн “Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай” хуульд **“6 дугаар зүйл**. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2 дахь хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.” гэж нэмэх, 6 дугаар зүйлийн дугаарыг **“7”** гэж залруулж байна.

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 2,25

Индекс: 200003